

Juryrapport Irispenning 2019

Doorgronden hoe de wereld werkt. Nee: het universum, van de allerkleinste deeltjes tot het uitdijende heelal, en ook alles wat leeft daartussenin, inclusief ons eigen rommelige, menselijke gedrag. Is er uiteindelijk iets belangrijkers om na te streven dan dat allemaal te begrijpen, zodat je je goed geïnformeerd kunt verwonderen over de complexiteit, de bijzondere werking van alles? En zodat je kunt helpen de wereld nog beter te maken, louter met de magie van de wetenschap?

Volgens NEMO Science Museum, Rijksmuseum Boerhaave en het Teylsmuseum is er niets mooiers. Daarom namen deze drie wetenschapsmusea het initiatief voor de Irispenning, een nieuwe jaarlijkse prijs voor het langdurig, succesvol en op creatieve wijze vertalen van wetenschappelijke inzichten naar een groot publiek. De Koninklijke Hollandsche Maatschappij der Wetenschappen was zo goed om 10.000 euro ter beschikking te stellen voor de winnaar, te besteden aan wetenschapscommunicatie. Ook de Vereniging van Universiteiten VSNU heeft zich als sponsor en partner verbonden aan de prijs, evenals de Stichting De Avond van Wetenschap & Maatschappij die de prijs financieel steunt en het podium biedt voor de prijsuitreiking.

De eerste editie van de Irispenning kende al meteen een variatie aan inzendingen die de jury aangenaam heeft verrast. Er zijn wetenschappers voorgedragen die het grote publiek over hun eigen vakgebied informeren met columns, boeken, blogs en tv-optredens. Er zijn mensen voorgedragen die het werk van wetenschappers bij elkaar sprokkelen en op een slimme manier voor geïnteresseerden vertalen. Er zijn tv-programma's voorgedragen, maar ook wetenschapscafés, festivals, initiatieven op scholen en universiteiten. Er blijkt in Nederland nóg meer over wetenschap gecommuniceerd te worden dan de jury had durven hopen.

Tussen die tientallen inzendingen was er een die eruit sprong – daar was de jury het snel over eens. Ligt deze winnaar niet te veel voor de hand, dat vroegen de leden zich nog wel af. Maar dat moest dan maar, we konden er niet omheen.

Wie wetenschappelijke kennis toegankelijk maakt voor het grote publiek stort idealiter niet een reeks leuke feitjes over de mensen uit; belangrijker is het om een wetenschappelijke manier van denken aan te bieden. Een manier van denken die strikte logica koppelt aan tomeloze verbeelding. En dat geldt bij uitstek voor de winnaar van de eerste Irispenning. Die gebruikte geld van de Spinozapremie om kinderen aan te moedigen cola en melk bij elkaar te gieten, of lijm te maken die je ook als haargel kunt gebruiken. Dat deed hij op de website Proefjes.nl, waarvoor hij het initiatief nam. Volwassenen met én zonder wetenschappelijke achtergrond houdt hij langdurig geboeid met colleges over onderwerpen als de oerknal of het oneindige, op prime time televisie in DWDD University. Samen met de Volkskrant stelde hij de bèta-canon op; in het wetenschapskatern van NRC schrijft hij een maandelijkse column. Waar hij maar kan blijft hij onvermoeibaar de schoonheid van wetenschap benadrukken én het belang ervan in de maatschappij. Het nut van nutteloos onderzoek is een van zijn stokpaardjes.

Wie in Nederland heeft meer impact als het om wetenschapscommunicatie gaat? Wie heeft er nog sterker de gave om de allermoeilijkste dingen zo uit te leggen dat je tenminste dént dat je ze begrijpt? En hij is ook nog aardig. Dames en heren, de eerste winnaar van de Irispenning voor excellente wetenschapscommunicatie is Robbert Dijkgraaf.